

Почитувани претставници на граѓанските организации,

Ви благодариме на интересот за учество на Повикот до граѓанскиот сектор за придонес во подготвувањето на Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2020 година. Пополнетиот образец (заедно со прилозите, доколку ги има) доставете го до Одделението за соработка со невладини организации на Генералниот секретаријат на Владата на Република Северна Македонија, по електронски пат на е-mail адресата: nvosorabotka@gs.gov.mk или во писмена форма на следната адреса: бул. Илинден бр.2, 1000 Скопје, најдоцна до **20.9.2019** година. Со доставување на образецот потврдувате дека се согласувате вашата иницијатива да биде објавена на веб страницата www.nvosorabotka.gov.mk.

Општи податоци за здружението / фондацијата

Име на здружението/фондацијата: ПАБЛИК- Асоцијација за истражување, комуникации и развој

ЕМБС (матичен број на правниот субјект според податоците во Централен регистар): 5681626

Седиште и адреса (улица, број, општина): Орце Николов 93/5, 1000 Скопје

Застапник: Климента Илијевски

Веб страница: www.public.org.mk

Електронска пошта (e-mail): info@public.org.mk

Телефонски број за контакт: +389 (0) 75 206 229

Лице за контакт: Александра Илоска

Предлог- иницијатива за годишна Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2020 година

Наслов на иницијативата: Унапредување на еко-системот во кој се основаат и развиваат социјалните претпријатија во Република Северна Македонија

Стратешки приоритет: (придонес - поврзаност со определен стратешки приоритет на Владата на Република Северна Македонија)

Предлог иницијативата ќе придонесе кон оставрувањето на следните стратешки приоритети на Владата:

- **Стартешки приоритет:** Нови работни места и повисоки плати;

Приоритетна цел: (придонес - поврзаност со определена стратешка цел на Владата на Република Северна Македонија)

Приоритетна цел во согласност со програмата на Владата: Донесување на закон за социјално претприемништво преку кој ќе се олесни пристапот до пазарот на труд за социјално ранливи категории на граѓани. Социјалните претпријатија ќе нудат можност на ранливите групи да управуваат со претпријатието, да донесуваат одлуки за управување со остварените приходи и нивното инвестирање во социјални цели.

Образложение: Во Република Северна Македонија, развојот на социјалните претпријатија е на самите почетоци. Истите скромно се појавуваат во рамките на дел од јавните политики, но политичкото препознавање на секторот е далеку од соодветно, стратешко и визионерско. Владата, за прв пат во својата програма за работа (2017-2020) го воведо социјалното претприемаштво. Истата предвидува донесување на закон за СП преку кој ќе се олесни пристапот до пазарот на труд за социјално ранливи категории на граѓани. Во официјалните владини стратегии пак, концептот СП првпат е воведен во поопширни стратегии за соработка со граѓанскиот сектор (2012-2017) каде што е предвидена поопшта мерка за развој на поширок концепт: социјална економија. Мерката предвидува активности што експлицитно целат на граѓанските организации со економски активности. Истата визија е застапена и во рамките на тековната стратегија (2018-2020) каде социјалните претпријатија се гледаат како механизам за обезбедување на финансиска одржливост за граѓанскиот сектор.

НППА (поврзаност со пристапни партнерства како и соодветна идентификација на поглавје и подрачје)

Социјалната економија претставува растечки тренд на територијата на Европската унија. Според последните статистики, на ниво на Европа мапирани се вкупно 2.8 милиони социјални претпријатија, кои придонесуваат со 8% кон европскиот БДП и обезбедуваат вработувања за 13.6 милиони лица, или вкупно 6% од вкупниот број на вработени. Европската комисија во документите за политики ги препознава социјалните претпријатија како водечки поттикнувачи на иновативен и долгорочен економски раст во Европа, кој е инклузивен и одржлив од аспект на заштита на животната средина.

Според последната официјална комуникација на европскиот и социјален комитет од 19.06.2019, дадени се следните предлози:

- Политичко препознавање на важноста на социјалните претпријатија во развојот на инклузивно и одржливо општество. Воведување на директива која ќе ги препознава социјалните претпријатија. Рамката треба да биде базирана на новиот концепт-лимитирана профитабилност;
- Развој на јасен акциски план за развојот на социјалните претпријатија, кој притоа ќе ги земе во предвид сите различни форми на социјални претпријатија кои оперираат во земјите членки.
- Европскиот столб на социјалните права не може да биде ефективен без учеството на социјалните претпријатија. Оттука, Комисијата треба да овозможи нивно целосно учество во економскиот и социјалниот развој на ЕУ.

Во согласност со НПAA (2017-2019), развојот на социјалните претпријатија можат да придонесат кон остварување на следното:

1) Демократија и владеење на правото; Ц12- Унапредување на соработката помеѓу Владата и граѓанскиот сектор.

Новата стратегијата за соработка на Владата и развој на граѓански организации предвидува мерки кои се однесуваат на развојот на граѓанскиот сектор во целина. Социјалните претпријатија ќе делуваат на следните мерки предвидени во Стратегијата на Владата: i) Стратегија за СП - Во ноември, 2018-та МТСП и го делегираше мандатот на „Паблик“ да го води процесот на креирање на првата Национална стратегија за СП која се очекува да биде усвоена во декември 2019-та година; ii) Унапредување на соработката помеѓу СП и деловниот сектор. iii) Промовирање на државното финансирање на ГО; Новиот Закон за јавни набавки воведува резервирани набавки кои се наменети за ентитети кои треба да ги исполнуваат дефинирани критериуми (вклучување на вработените во одлучување, 30% од вработените да се од ранливи категории и да извршуваат дејности од социјала, здравство или екологија), што всушност претставуваат критериуми за идентификување на социјални претпријатија. Меѓутоа, за целосно да се искористи потенцијалот на новиот Закон за јавни набавки, неопходно е градење на капацитетите на јавните институции и локалната самоуправа.

2) Поглавје Социјална политика и вработување; Ц18- поддршка за вработување на Роми и Ц13- Зајакнување на лицата со посебни потреби.

Истражувањето, спроведено од Асоцијацијата за истражување, комуникации и развој „Паблик“ потврдува дека постоечките социјални претпријатија во земјава имаат капацитет да обезбедуваат инклузивни работни места. Високи 70 проценти од истражуваните претпријатија обезбедуваат вработување или работен ангажман за ранливи категории граѓани (лица со ментални и со физички пречки, припадници на ЛГБТ заедницата, Роми, самохрани родители, жртви на семејно насилство и лица со психијатриски проблеми). Генерално, сите истражени ентитети промовираат разновидност во структурата на вработените и од аспект на етничка припадност и од аспект на образование. Во мешовитите етнички средини, структурата на вработени по националност е мешовита - Македонци, Албанци, Роми, Власи, но, сепак, доминира македонската националност.

Образложение: (Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа)

За да се овозможи непречен развој на социјалните претпријатија во Република Северна Македонија, неопходно е да се воспостави овозможувачка средина која ќе го поттикнува нивниот раст и развој. Законската рамка е само една од компонентите од овозможувачката средина, меѓутоа не и најприоритетна, сообено во контекст во кој сè уште има недостиг од социјално преприемачка пракса, како што е случајот со земјава.

Додека во одредени земји воведувањето законска рамка овозможила драматичен пораст на бројот и на активностите на социјалните претпријатија, а во други, нејзиното влијание се

покажало како релативно неефикасно и со негативни импликации. И извештајот на Европската комисија за екосистемите за социјални претпријатија во земјите на ЕУ укажува дека воведувањето несоодветна законска рамка, која е преземена од друг контекст и не е адаптирана на националниот контекст, влијае негативно врз порастот и развојот на секторот (Directorate General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2016, pp. 46-47). Искуствата укажуваат дека е важно нормативното уредување на секторот да не е круто, туку отворено и флексибилно со цел на социјалните претпријатија да им овозможи полесна адаптација на новите случувања во секторот.

Донесување законска рамка не е доволна самата по себе и без градење на другите сегменти од екосистемот не може да овозможи развој на социјалното претприемаштво во земјава. Законската рамка треба да биде поддржана од широк спектар стратегии, мерки, инструменти, кои преку кохерентен, интегриран и мултистејкхолдерски пристап ќе го поддржуваат развојот на социјалното претприемаштво.

Во Северна Македонија досега се спроведени две истражувања за оцена на капацитетите на постојните социјални претпријатија чии резултати потврдуваат дека СП во земјава се во раната фаза на развој, оперираат како микроентитети без или со неколку вработени, најголем дел се финансирани од странски донатори и се соочуваат со многубројни предизвици во обезбедувањето финансиска одржливост. Меѓу другото, имаат многу мали бизнис-капацитети, имаат предизвици во обезбедувањето пристап до пазари и немаат доволно капацитети за спроведување поголеми договори за јавни набавки. Развивањето вештини во однос на социјалното претприемаштво во моментот е проектно базирано и поддржано најчесто преку УСАИД и европските фондови, како претпристапните фондови на ИПА за граѓански организации од земјата и прекуграничните соработки на ИПА.

Оттука, во наредниот период, неопходно е Владата да обезбеди поддршка за адресирање на следните клучни компоненти:

1) Усвојување и целосна имплементација на Националната стратегијата за социјалните претпријатија

Генерално, јавната политика што е спроведена досега во земјава е насочена кон делумно надминување на внатрешните слабости и бариери на постојните социјални претпријатија, а не кон развој на екосистем што ќе го поттикнува нивниот раст и развој.

Асоцијацијата „Паблик“ во изминатиот период во соработка со различни партнери и чинители работеше на градење на капацитетите на СП, обезбедување поддршка и советување за стартапи, ги спроведе првите две истражувања за СП и влијаеше врз јавните политики од областа. Во Октомври, 2018-та година МТСП на Асоцијацијата „Паблик“ додели мандат да ја преземе координацијата за развој на првата национална стратегија за социјални претпријатија во Македонија. Креирањето на стратегијата ќе се одвива во периодот од Ноември, 2018-та до Ноември, 2019-та година. Во процесот вклучени се околу 30 актери кои учествуваат во еко-системот, почнувајќи од релеванти министерства, Владата, СП и бизнис секторот. Во тековната изработка на стратегијата формирана е и работна група за јавни политики, кои ќе работи и на предлог Закон за социјално претприемаштво кој се очекува да биде ставен во собраниска процедура на почетокот на 2020-та година.

3) Генерирање ново знаење преку истражување на капацитетите на социјалните претпријатија;

Не постои сеопфатно истражување за социјалните претпријатија во земјава. Досега се спроведени две истражувања, чијшто примарен фокус се граѓански организации со економски активности, притоа лимитирајќи го пристапот до знаење за кооперативите, земјоделските кооперативи, занаетите, коморите на занаети, давателите на услуги за социјална и за здравствена заштита, како и факторите во секторот за управување отпад, кои можат да се развиваат како социјални претпријатија.

4) Формирање на Совет за мониторинг на спроведувањето на Националната стратегија за СП;

Советот треба да претставува мулти-секторско тело кое преку одржување на квартални состаноци во континуитет ќе го мониторира спроведувањето на стратегијата за социјалните претпријатија, ќе се координира со имплементацијата со други стратегии и ќе дава препораки во дефинирањето на развојните политики во земјава.

5) Развој на финансиски инструменти за поддршка на социјалните претпријатија

Развојот на социјалните претпријатија треба неопходно да го следат многубројни финансиски инструменти и поддршка, која првенствено треба да произлегува од јавните фондови на национално и на локално / регионално ниво. Разновидноста на финансиски и на даночни инструменти треба да биде усогласена и да опфати различни видови социјални претпријатија (правни ентитети) и различни видови активности (поддршка на ранливи групи лица, истражувања, мерење на влијанието, размена на добра практика). Поддршката од фондовите на ЕУ е важна, но земјите не треба да се потпираат само на овие средства. Важно е да се размислува за развојот во иднина што подразбира стратешки развој, избегнување проектноориентирани неодржливи инвестиции, поддршка на стартапи и социјални иновации со видлив потенцијал за развој.

Генерално, социјалните претпријатија во Македонија имаат лимитиран пристап до финансии. На крајот на 2017 година, во ревидираниот оперативен план за активните мерки за вработување се предвидени нови мерки, чијшто експлицитна цел се социјалните претпријатија. Според извештајот на Агенцијата за вработување, само четири социјални претпријатија ја искористиле мерката, при што се реализирани седум нови вработувања за ранливи категории граѓани. Корисниците на мерката сметаат дека таа е несоодветна, особено кога станува збор за помали социјални претпријатија, кои се соочуваат со проблеми во финансиската одржливост. На почетокот на 2018 година, во новиот оперативен план за активни мерки за вработување е воведена нова мерка, чијшто цел се социјалните претпријатија, и предвидува финансиска поддршка за нови вработувања. Во практика, социјалните претпријатија користат и други мерки, како, на пример, мерката самовработување, меѓутоа не е достапна точна статистика за нејзина искористеност од страна на СП. Покрај наведените активни мерки за вработување, социјалните претпријатија во земјава имаат пристап до капитал за основање и за развој само во рамките на поголеми проекти поддржани од Европската комисија преку шемите за регрантирање, со износ од 3.000 до 6.000 евра.

4) Вмрежување, соработка и меѓусебно учење помеѓу социјалните претпријатија и останатите актери.

Вмрежувањето и постоењето механизми на поддршка на СП што се немонетарни се од големо значење за влијанието на СП во социјалната економија. Мрежите и други соодветни тела на национално и на локално ниво се надолнуваат во промовирање, застапување, истражување и во лобирање за поголема улога на СП во развојот. Немонетарни мерки на поддршка, како советодавни тела, настани за промоција и за размена на добра практика го поттикнуваат интерсекторското поврзување и го поттикнуваат и интересот на јавноста за СП. Интегрираниот пристап кон развој на социјалното претприемаштво наложува вклучување различни и многубројни актери, кои не се директни учесници во социјалната економија. Праксата од надвор покажува дека спојувањето со универзитетите ги засилило капацитетите на СП за мерење на општественото влијание, а вклучувањето соодветни предмети во образовните програми ги засилило мобилизацијата на волонтери и креативниот потенцијал за развојот на социјалното претприемаштво.

Очекувани влијанија: (Кои се очекуваните влијанија од предлог-иницијативата)

Целосната имплементација на Стратегијата за социјалните претпријатија ќе води кон развој и дефинирање на сите клучни компоненти од еко-системот во функционираат социјалните претпријатија, подобра координација во донаторската поддршка за секторот и дефинирање на улогите и опсегот на одговорности на различните стејхолдери. На долг рок тоа ќе води кон зголемување на бројот на одржливи социјални претпријатија, зајакнување на граѓанското општество, на социјалната инклузија во земјва, намалување на сиромаштијата и материјалната обесправеност, промовирање на инклузивни работни места и инклузивно претприемаштво. На долг рок, ефектите од стратегијата ќе водат и кон одговорни и одржливи јавни набавки, кои ги земаат во предвид сите аспекти на одржливоста, со особено фокус на ефектите врз животната средина и влијание врз општеството. И на крај, на долг рок, преку развојот на социјалните претпријатија на локално ниво, стратегијата се очекува да има влијание врз рамноправниот регионален развој.

Финансиски импликации: (Дали предлог-иницијативата предизвикува финансиски импликации? Ако има, дали потребните средства се обезбедени и од кои извори?)

- Развојот на стратегијата за социјални претпријатија е поддржана од страна на донаторската заедница во земјавата.
- Поддршка за дополнителни истражувања за секторот со фокус на задругите, земјоделските задруги, занаетчиите и заштитните друштва како учесници во социјалната економија. За оваа активност не се обезбедени финансии. Потребни се финансии во износ од 100.000 евра.
- Развојот на финансиските инструменти за поддршка на социјалните претпријатија се препорачува да биде покриен преку расположливите средства на Фондот за иновации и технолошки развој. На годишно ниво да се обезбедува старт-ап поддршка за 10 нови социјални претпријатија од 5.000 евра или 50.000 евра на годишно ниво во следните три години, или вкупно 150.000 евра. Од исклучителна важност е на социјалните

претприемачи да им се обезбеди индивидуална менторска програма со цел обезбедување долгорочна одржливост.

- Средбите на Советот за мониторинг се без финансиски импликации.
- За функционирањето на Националната мрежа на социјални претпријатија побарана е финасиска поддршка во износ од 600.000 денари од Владата, преку расположливиот фонд за граѓанскиот сектор, меѓутоа средствата сè уште не се одобрени.

Прилози (со наведување на авторот на документот):

- 1) Одржливите практики на социјалните претпријатија: Климентина Илијевски и Александра Илоска (2019). Достапно на: <http://public.org.mk/wp-content/uploads/2019/05/Prv-cekor-na-gradenje-odrzливо-opstestvo publikacija.pdf>
- 2) Анализа на капацитетите на социјалните претпријатија во Република Северна Македонија: Климентина Илијевски и Александра Илоска (2019). Достапно на: <http://public.org.mk/wp-content/uploads/2019/05/Prv-cekor-na-gradenje-odrzливо-opstestvo publikacija.pdf>
- 3) Социјалните претпријатија во Европа и нивниот еко-систем. Студија на случај: Македонија: Климентина Илијевски и Александра Илоска (2018). Достапно на: <http://public.org.mk/wp-content/uploads/2018/12/Social-enterprises-and-their-ecosystems-in-Europe.-Country-fiche.-Former-Yugoslav-Republic-of-Macedonia-1-1.pdf>
- 4) Како да развиен еко-систем за социјални претпријатија: Илоска Александра и Климентина Илијевски (2018). Достапно на: <http://public.org.mk/wp-content/uploads/2018/10/Dokument-na-politiki.pdf>
- 5) Компаративна анализа: Еко-системи за развој на социјалните претпријатија: Климентина Илијевски, Александра Илоска и Катерина Мојанчевска (2018). Достапно на: <http://public.org.mk/wp-content/uploads/2018/10/Komparativna-analiza Ekosistemi-za-razvoj-na-sotsijalni-pretprijatija.pdf>
- 6) Негување на социјалните претпријатија во рамките на активните мерки за вработување. Компаративна анализа Австрија и Македонија: Орсола Лелкес, Климентина Илијевски и Александра Илоска (2017). Достапно на: <http://public.org.mk/wp-content/uploads/2019/09/Nurturing-social-enterprises-in-active-labour-market-policies-framework-for-inclusive-local-growth-in-Macedonia.pdf>
- 7) Социјалните претпријатија можност за работна интеграција на ранливи групи: Климентина Илијевски и Никица Кусиникова (2016). Достапно на: <http://public.org.mk/wp-content/uploads/2019/09/Sotsijalnite-pretprijatija--mozhnost-za-rabotna-integratsija-na-ranlivate-grupi.pdf>

13.09. 2019 година

Потпис на застапникот

